

POSUDEK
oponentky na diplomovou práci
čj. 1/13

Jméno a příjmení studenta: **Alena Michutová**

Téma diplomové práce: **Nelpění a oproštění v Tao-Te-Ťingu a u Mistra Eckharta**

Počet stran: 120

Vedoucí práce: doc. Pavel Hošek, ThD.

Téma posuzované práce je zajímavé a podnětné, začleňuje se do širšího okruhu prací, srovnávacích evropskou a východoasijskou filozofickou či náboženskou tradici (R. Prazniak, D. Bodde, Lin Jü-tchang, M. Gálik atd.). Je však též poměrně náročné na zpracování, protože kromě religionistických znalostí vyžaduje rovněž dobrý přehled staročínské filozofické tradice. Studentka se – dle svých slov – těmto problémům (s. 9) věnuje dlouhodobě, a proto se v diplomové práci pokusila předložit ucelený obecnější pohled na tuto problematiku a tvůrčím přístupem zpracovala údaje z různých materiálů. Jak je zřejmé i ze „Seznamu použité literatury“ a poznámkového aparátu (celkem 366 poznámek pod čarou), autorka využila ve své práci zdroje tematicky i obsahově značně rozsáhlé.

Práce má do jisté míry deskriptivní charakter, což je koneckonců dáno zadáním i proklamovaným záměrem práce, jímž podle autorky bylo, jak stručně uvádí na začátku práce, „pochopit a popsat“, „porovnat“ a z „porovnání učinit závěr“ (s. 11). Tento záměr práce splnila, je vypracována promyšleně, pečlivě a důkladně. Jádro jejího textu je rozděleno do tří velkých kapitol, přičemž první dvě (o problematice nelpění v *Tao-te-Ťingu* a v tvorbě Mistra Eckharta) představují teoretická východiska pro komparaci v kapitole následující, která je hlavním přínosem práce.

Metodologie práce sice není v úvodu explicitně popsána, ovšem problematika je řešena systematicky a přehledně se snahou postihnout všechny podstatné jevy. Po formální stránce je předkládaná práce uspořádaná, plynulá a srozumitelná, její jednotlivé části dodržují myšlenkovou kontinuitu a vztahují se k vytčenému tématu.

Jako orientalistka se mohu vyjádřit především k částem, věnovaným čínské problematice. Autorka dle vlastního přiznání vůbec (starou) čínštinu nestudovala, což u zpracovávaného okruhu problémů není na závadu, mohla a musela však proto používat pouze přeložené verze *Tao-te-Ťingu*, které nezbytně ve větší či menší míře dílo interpretují (čehož si je sama vědoma). Celkové vyznění práce dokazuje, že o této problematice získala dobrý přehled a dokázala text přehledně zpracovat.

Překvapuje ovšem (vzhledem k deklarovanému dlouhodobému zájmu o taoismus), že se čínskému jazyku nevěnovala aspoň „rekreačně“ anebo tuto problematiku nekonzultovala (třeba se studentem sinologie), aby se orientovala v otázkách, které se (celkem zbytečně) pokouší řešit např. na s. 18-19 (psát se spojovníky nebo ne, s velkými písmeny atp.). Je to totiž otázka definice hranice slova v čínštině a použité transkripce, kde můžeme použít buď mezinárodní přepis (Daodejing, Laozi atd.) nebo národní – v českém přepisu Tao-te-Ťing, Lao-c' atd., v klasickém anglickém Tao-te-ching (příp. Tao-te-king), Lao-tzû atd. Autorka se rozhodla pro národní český přepis, jehož výhodou je „v čitelnosti“ (čte se, jak psáno), nicméně se dopouští chyby v ohýbání takto přepsaných jmen a názvů, jelikož vychází ze špatné premisy (anebo svůj „návod“ nedočetla do konce). Odvolává se (s. 13) totiž na on-line verzi výkladu z časopisu *Naše řeč*, ročník 42 (1959), podle níž prý „vlastní jména v čínštině zakončená souhláskou měkkou se skloňují podle vzorů ‚muž/stroj‘ ...“. Toto doporučení (napsané u příležitosti vytvoření české národní transkripce) ovšem níže pod tímto konstatováním explicitně uvádí doporučovanou podobu obou hlavních termínů, které autorka v práci používá (dokonce i s překladem), a to ve tvaru Lao-c' a *Tao-te-Ťing* (Kniha o tau a ctnosti). Problém je totiž v tom, že jméno Lao-c' nekončí na měkkou souhlásku, jak se autorka domnívá, ale na tzv. přední vysokou retroflexivní variantu samohlásky „i“, která se v české transkripci označuje apostrofem (přičemž citovaná stať navíc zdůrazňuje, že ve východoasijských jazycích existuje jenom jedna podoba slabik končících na měkkou souhlásku, a to na -j), a dokonce též výslovně uvádí doporučený tvar

ohýbání tohoto jména (2. pád: Lao-c' a). Citované sinologické překlady *Tao-te-t'ingu*, pokud používají českou transkripci, se tohoto doporučení obvykle rovněž přidržují. Je zajímavé, že autorka si ze všech nabízených možností nakonec vybrala tvary, které používají překladatelé-nesinologové (Tao-Te-Ťing), a dokonce podle toho občas přizpůsobovala i čínská jména v některých citacích (např. s. 25).

Práce působí celkově dobrým, vyváženým dojmem, výklad je plynulý a celý text vykazuje pečlivý přístup k zpracování dílčích problémů. Oceňuji přehlednou strukturu práce a dobrou kulturu písemného projevu. Kladně hodnotím též kvalitativně i kvantitativně rovnoměrné rozdělení jednotlivých částí práce a jejich organickou provázanost. Z formálního hlediska práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce, je bez významnějších gramatických či stylistických chyb (ale nevyhnula se jim, např. s. 41: „některými badateli považována“, s. 56: „by neměly ujít pozornosti nikomu, kdo se chce...“) nebo jiných formálních nedostatků. Rovněž grafické zpracování, poznámkový aparát, odkazy a citace jsou na požadované úrovni.

Bohužel je však práce poznamenána i jistými redakčními nedostatky, některé z nich zmíním níže. Seznam použité literatury neuvádí u mnoha přeložených děl, obzvláště u sekundární literatury, překladatele do češtiny (jenž spolu s redaktorem publikace použitím či nepoužitím adekvátních termínů ovlivňuje každého, kdo s překladem dále pracuje). Není též např. jasné, proč studentka jméno jedné z citovaných autorek všude píše ve tvaru „Paula Hartz“, byť překlad, který používá, uvádí na obálce i v tiráži důsledně tvar Hartzová.

Z toho, že autorka nemá ani základní vědomosti o čínštině, pochází řada terminologických nepřesností. Např. s. 24: znak *tao* 道 v sobě obsahuje dvě složky, ne dva znaky. Rovněž jeho slovníkový význam je mnohem širší (cesta, potrubí, způsob, pravidlo, postup, metoda, hovořit, mluvit atd.), stejně tak i jeho používání – všichni jsme slyšeli termíny jako džudo, aikido, taekwondo ... (*dó* je sinojaponské a sinokorejské čtení čínského znaku *tao*).

Ve psaní názvu základního taoistického díla se u citací střídá tvar „t'ing“ a „t'ing“ (tj. s háčkem nebo s apostrofem, což jsou v čínských transkripcích dvě různé věci), zřejmě z nepochopení typografické proměny háčku nad „t“. Dtto s. 35-36: tao-t'ia, tao-t'iao.

Má-li někdo s rodovým jménem Li osobní jméno Er a přízvisko Tan, neznamená to, že plný tvar jeho jména je Li Er-Tan (s. 14-15); říkalo se mu buď Li Er nebo Li Tan, osobní jméno se nepoužívalo současně s přízviskem nebo posmrtným jménem. Některé životopisné údaje na s. 14-15 nejsou v české transkripci, jiné zase nejsou uvedeny ve správném tvaru, jako například na s. 48 „Kchao-t'ing“ (správně *Siao-t'ing*, *Kniha o synovské oddanosti*) či jméno Čen Si-ji (správně Čchen Si-i) atp.

Na s. 20 studentka nevhodně „zkracuje“ čínské jméno Jan Chin-šun (správný tvar Jang Sing-šung) na Chin-šun, což je osobní jméno; rodové jméno (příjmení) je Jan, resp. Jang (všichni jsme zřejmě slyšeli o „předsedovi Maovi“, ne „o předsedovi Ce-tungovi“, apod.). Z tohoto nepochopení struktury čínských jmen vznikl i nesprávný odkaz v seznamu literatury na s. 113, kde má správně být JAN, Chin-šun.

Na s. 20-23 uvádí nejčastěji citované překlady *Tao-te-t'ingu* do češtiny. Mnohem podrobnější výčet můžeme najít v článku J. Sanitřáka („Čínský mudřec mezi Čechy“) v *Dingiru*, roč. 14 (2011), č. 2, s. 46-50.

Ke s. 22: Králův překlad *Tao-te-t'ingu* vyšel nejdříve ve skriptech *Úvod do čínské filozofie* (s J. Střelečkem), jeho dílo z roku 2005 *Čínská filozofie* není rozsáhlým výkladem *Tao-te-t'ingu*, ale – jak název říká – přehledem čínského myšlení jako takového (Lao-c'ovi je věnováno cca 25 stran), J. Kotík spolupracoval s rodilou mluvčí Taj-ťün Hejzlarovou, Zentochův překlad vyšel knižně v Olomouci (Fontána 2008), atd.

Na s. 16 došlo ke „smíšení pojmů“ – čínské kanonické knihy (určené ke státním zkouškám) a taoistický kánon jsou dvě různé věci. Na s. 49 „ke konci Severního Sungu“ má správně být „ke konci dynastie Severních Sungů“. Ahistorická je rovněž úvaha na s. 51, 103 o termínu *c'-jou* pro význam „svoboda“; je to moderní tvar, jenž v *Tao-te-t'ingu* nemůžeme najít

jednoduše proto, že v době jeho vzniku neexistoval. Na s. 41 se stylisticky neobratně tvrdí, že taoismus byl prohlášen státním náboženstvím. Kdy? (Správná odpověď: nikdy.)

Některé části práce by si zasloužily důkladnější revizi odkazů. Namátkou: citáty z Čuang-c', *Vnitřní kapitoly* na s. 25, které studentka situuje na s. 42, resp. 85 (pozn. č. 62 a 64) Králova překladu (Odeon 1992), se na zmiňovaných stránkách nenacházejí. Použila-li jinou verzi, není uvedena v seznamu literatury.

Prof. Král přeložil kompletní dílo *Čuang-c'* (Mistr Zhuang, *Sebrané spisy*, Maxima, Lásenice 2006), nejenom *Vnitřní kapitoly*, bylo by proto v mnoha případech vhodnější citovat z tohoto přímého překladu z čínštiny, a ne z překladu překladů (interpretací). K pústu srdce (s. 104 a jinde) – autorka mohla využít kvalitně přeloženou publikaci *Dějiny čínského myšlení* od Anne Cheng (DharmaGaia 2006, s. 122 aj.).

Závěr

Hlavní přínos práce spatřuji v přehledném a logickém podání problematiky a oceňuji práci vynaloženou při shromažďování a návazném studiu původních i přeložených materiálů. Autorka prokázala schopnost samostatné práce s překlady pramenů a sekundární literaturou, schopnost formulovat problémy, analyzovat je a uceleně zpracovat.

Navzdory výše uvedeným připomínkám a výhradám konstatuji, že práce má příslušnou odbornou i technickou úroveň a splňuje požadavky kladené na diplomové práce.

Podle průběhu obhajoby navrhuji hodnocení „výborně“ nebo „velmi dobře“.

V Praze 3. června 2013

PhDr. Ľubica Obuchová